

Irakere i Norge – et demografisk portrett

83 %
av irakere
har bodd i Norge
5-19 år

Tross betydelig utvandring fra Norge utgjør irakerne i dag den nest største innvandrerguppen med flyktningbakgrunn, etter somaliere – over 22 000. Flest bor i Oslo og Østfold. Utdanningsnivået er lavt, men nær gjennomsnittet for flyktninger. Arbeidsledigheten er høy, og høyere enn utdanningsnivået skulle tilsi.

Forfølgelse av folkegrupper – spesielt kurdere og sjiamuslimere, samt Irak-krigen og dens urolige etterspill, drev mange irakere på flukt. Noen kom til Norge, som sett i forhold til folketallet og andre OECD-land tok imot mange. Blant alle 34 OECD-landene var det bare fem nasjoner – USA, Tyskland, Sverige, Australia og Canada som tok imot flere irakere i perioden 2000–2013 (se figur 1). Norge tok imot flere irakere enn for eksempel Italia, Spania, Frankrike, Nederland og Storbritannia.

Det var i 1987 at det for første gang innvandret over 100 personer fra Irak til Norge i løpet av ett år, og det skulle gå over ti år før antallet stabiliserte seg på et høyt nivå (se figur 2). Mange kom i årene før og etter millenniumsåret 2000, det hele kulminerte med 4 400 irakiske innvandringer. Etter en nedgang i 2003 kom det en ny bølge i 2005. Denne begynte å avta i 2009, året det totale antallet innvandringer fra Irak passerte 20 000.

I 2015 så vi en sterk økning i antallet asylsøkere fra Irak (UDI 2015), noe som kan tyde på at en ny bølge er på vei. Per 1. januar 2016 var det 2 750 irakiske asylsøkere i norske mottak (se tabell 1).

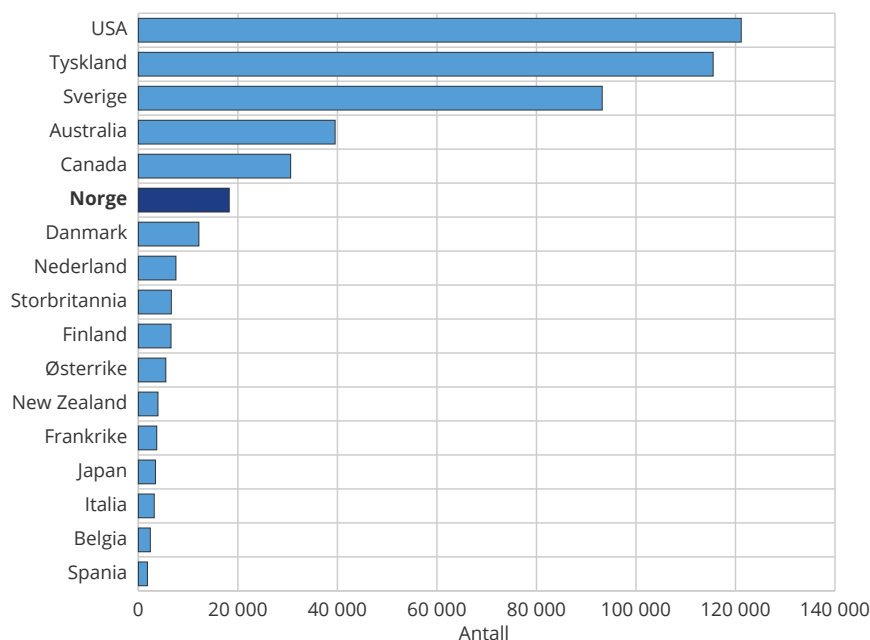
Mange av irakerne som flyktet til Norge var kurdere fra Nord-Irak, og noen av disse skulle gå en usikker tid i møte. De som søkte asyl mellom 1998 og 2000, rundt 2000 personer, fikk utstedt midlertidige oppholdstillatelser uten rett

Tabell 1. Beboere i asylmottak etter statsborgerskap per 31. januar 2016. De største gruppene

	Antall personer
Syria	9 143
Afghanistan	5 835
Eritrea	3 350
Irak	2 745
Iran	1 596
Etiopia	1 374
Statsløs	1 228
Somalia	919
Alle i mottak	28 955

Kilde: UDI (2016).

Figur 1. Innvandring fra Irak i utvalgte OECD-land

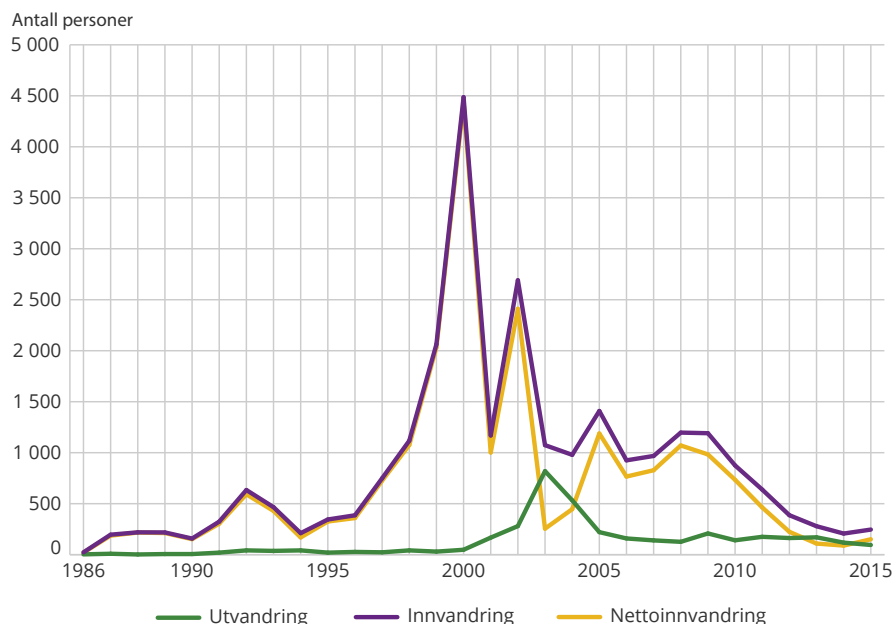

Kilde: OECD, OECD International Migration Statistics (2016).

Adrian Haugen Ordemann er samfunnsøkonom og førstekonsulent i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for befolkningsstatistikk (adrian.haugen.ordemann@ssb.no)

Figur 2. Innvandring, utvandring og nettoinnvandring fra Irak etter år

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2. De største gruppene med hovedsakelig flyktningbakgrunn i Norge, etter landbakgrunn. 2016

	Antall personer
Somalia	28 300
Irak	22 154
Eritrea	17 592
Russland	17 058
Iran	16 462
Afghanistan	14 233

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

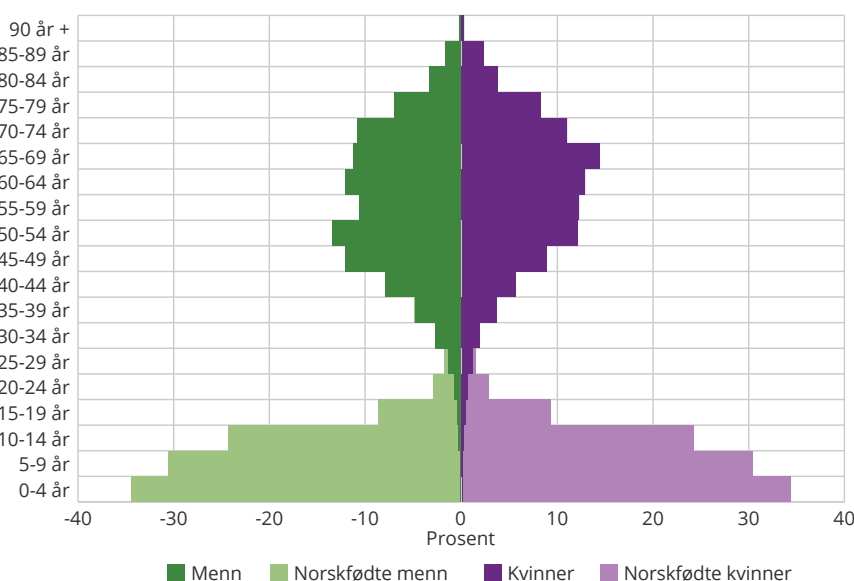
med innvandrereforeldre, er de sjette størst, men de utgjør bare 0,6 prosent av hele Norges befolkning. Ved forrige årsskifte talte de 31 500 personer. Blant disse var tre av ti født i Norge.

Irakerne som flyktet til Norge, var relativt unge, slik flyktninger ofte er. Dette gjenspeiles i deres aldersfordeling, presentert som en befolkningspyramide (se figur 3). Innvandrermenn fra Irak er 3–4 år eldre enn kvinnene, målt i medianalder (se tekstboks for forklaring). Medianalderen blant irakiske innvandrere er 35 år, mens den blant norskfødte med irakiske innvandrereforeldre er 6 år.

De fleste bor i Oslo

Drøyt 8 100 irakere bor i Oslo, vel 4 300 i Østfold og nærmere 3 900 i Akershus. Det utgjør i alt mer enn sju av ti irakere i Norge. I disse tre fylkene utgjør de henholdsvis 1,5, 1,2 og 0,7 prosent av befolkningen. På kommunenivå skiller Oslo seg klart fra andre kommuner med et langt større antall irakere enn de neste på lista: I Fredrikstad bor godt og vel 2 000 og i Bergen drøyt 100 færre. Målt i andel av befolkningen har Fredrikstad størst andel irakere, 2,6 prosent, mens nabokommunen Sarpsborg har 2,0 prosent. Irakeres bosetting i Norge

Figur 3. Aldersfordeling av innvandrere fra Irak og norskfødte med irakiske innvandrereforeldre. Menn og kvinner. 2016

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

til familiegjenforening (MUF), og det skulle gå over ti år før fremtiden til alle som ble kalt MUF-erne ble avklart. Det skjedde i 2011 (NOAS og Archer 2011). Siden år 2000 har mange MUF-ere forlatt Norge, noe som har bidratt til en høyere utvandring blant irakere enn blant afghanere og somaliere – flyktninggrupper det er naturlig å sammenlikne irakere med (Sølhusvik og Skille 2009). Blant irakere utgjorde innvandringen 15 prosent av utvandringen, noe som er høyere enn blant somaliere, med 12 prosent, og langt høyere enn blant afghanere, med 5 prosent.

Nest største flyktninggruppe

I dag utgjør irakere den nest største innvandrerguppen i Norge med flyktningbakgrunn (se tabell 2). Bare somaliene er flere. Regner vi med både innvandrere og norskfødte

Medianalder

Alderen til personen som befinner seg midt i gruppen man studerer. Det er like mange som er eldre, og like mange som er yngre enn personen, hvis antallet i gruppen er et oddetall. Er det et partall, bruker man gjennomsnittet av de to midterste verdiene som medianverdi.

er vist i figur 4 og 5, der størrelsen på sirklene tilsvarer antallet irakere. Det bor irakere i 294 norske kommuner.

Lengre botid enn andre store flyktninggrupper

Irakere har jevnt over lengre botid enn andre store flyktninggrupper i Norge – som dem fra Afghanistan, Somalia, Etiopia og Eritrea. Dette skyldes at de fleste irakere kom til Norge i perioden 1998–2003. 83 prosent av alle irakiske flyktninger har bodd i landet mellom 5 og 19 år.

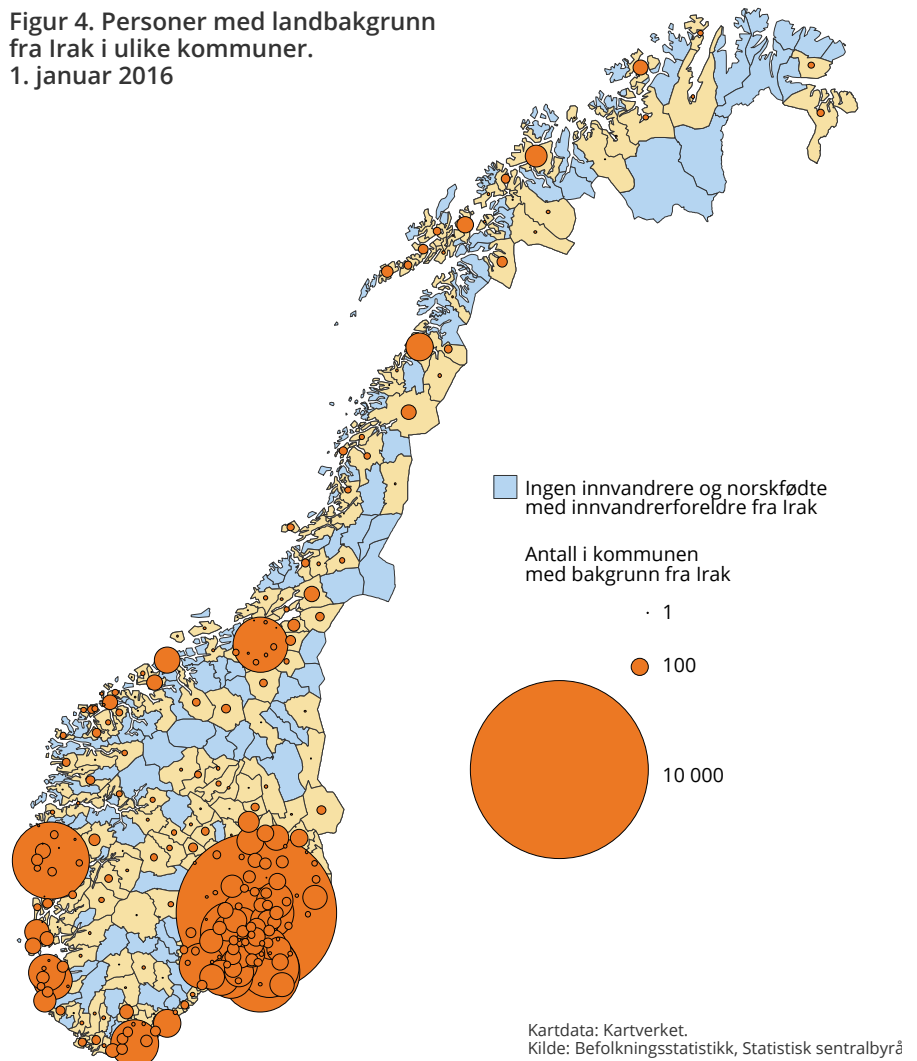
De siste årene har få irakere innvandret til Norge: Bare 9 prosent har en botid på mellom 0 og 4 år, som er relativt lavt sammenliknet med andre store flyktninggrupper her til lands. I det høye antallet asylsøkere som kom i 2015, var det flere tusen irakere, og som tabell 1 viser, bodde det 2 750 irakere i norske asylmottak ved utgangen av januar 2016. Mange av disse vil – om de får innvilget oppholdstillatelse – vil øke andelen med kort botid fra Irak, sammen med familieinnvandrere.

Mange flytter til Østfold og Oslo

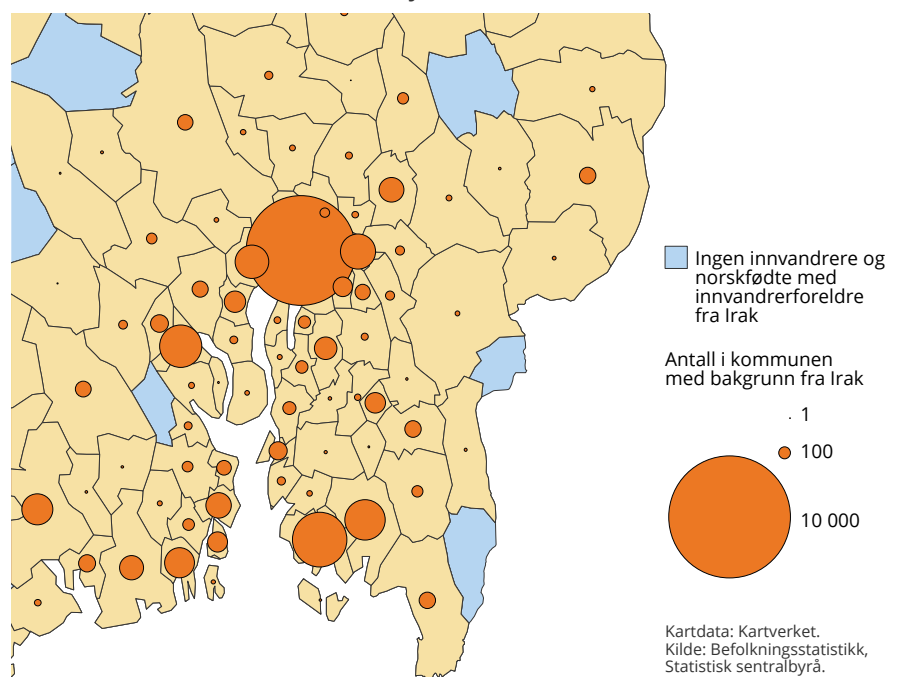
Flyktninger som får opphold i Norge, blir tildelt en bosettingskommune, en tildeling Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) står bak. Etter bosetting deltar de aller fleste på et toårig introduksjonsprogram, kalt Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere, der deltakerne får kunnskaper om det norske språk, norsk kultur og norsk arbeidsliv. For dette mottar de en stønad, kalt introduksjonsstønad, tema er nærmere omtalt i Anette Enes Walstads artikkel i dette nummeret av Samfunnspeilet. Historien har vist at i årene etter endt program forlater mange bosettingskommunen sin.

Fraflytting fra bosettingskommunen kaller vi sekundærflytting, noe som er av stor interesse for både lokale og nasjonale beslutningstakere, og som står sentralt i IMDi's arbeid med tildeling av flyktninger til norske kommuner. Et viktig faktagrunnlag i dette arbeidet er rapporten «Monitor for sekundærflytting blant personer med flyktningbakgrunn» som SSB publiserer annethvert år.

Figur 4. Personer med landbakgrunn fra Irak i ulike kommuner. 1. januar 2016

Figur 5. Innvandrere og norskfødte med innvanderforeldre fra Irak i ulike kommuner, utsnitt av Østlandet. 1. januar 2016

Tall fra kommende utgave (2017) av monitoren viser at en stor andel irakere med flyktningbakgrunn flytter fra sin kommune, noe som er illustrert i figur 6. Blant dem som ble bosatt i senere tid, i 2013 og i 2014, har 4 prosent forlatt bostedskommunen sin før 2015, noe som har sammenheng med at de aller fleste deltok i Introduksjonsordningen. Blant 2009-bosettingen hadde 34 prosent flyttet innen samme tid. Tilsvarende tall for 2005-bosettingen er hele 46 prosent.

Omfanget av flyttingene mellom kommunene varierer mye fra fylke til fylke. For å belyse dette skal vi se nærmere på flytting målt i prosentvis vekst eller nedgang av bosatte irakere med

flyktningbakgrunn, der flyktningene ble tildelt bostedskommune i perioden 2005–2010 (se tabell 3). Tilflyttingen er høyest til Østfold, med en vekst på 35 prosent, etterfulgt av Oslo, med en vekst på 23 prosent. På motsatt side finner vi Nordland, Nord-Trøndelag, Troms samt Sogn og Fjordane med en fraflytting på rundt 40 prosent. Noen fylker opplever mindre prosentvise endringer, deriblant Buskerud, med en nedgang på 2 prosent.

De fleste menn flyktet, kvinnene kom etter

De som forenes med en flyktning, også kalt sekundærflyktninger, omfatter ofte barn og ektefelle som kommer gjennom familiegjenforening, familieutvidelse eller familietilknytning på et senere tidspunkt (se tekstboks for forklaring). Tema er nærmere omtalt i Minja Tea Dzamarija og Toril Sandnes sin artikkel om familieinnvandring i dette nummeret av Samfunnsspeilet.

37 prosent av de irakiske flyktningene kom til Norge som sekundærflyktninger. Drøyt halvparten av kvinnene kom som familieinnvandrere til en flyktning, mens snaut åtte av ti menn kom som primærflyktninger (overføring asylsøkere eller overføringsflyktninger). Sammenliknet med kvinner fra Somalia og Afghanistan er irakiske kvinner oftere familieinnvandrere til en flyktning. 54 prosent av irakiske kvinner kom som sekundærflyktninger, mot 45 og 44 prosent blant somaliske og afghanske kvinner.

Gifter seg sjelden med norske menn

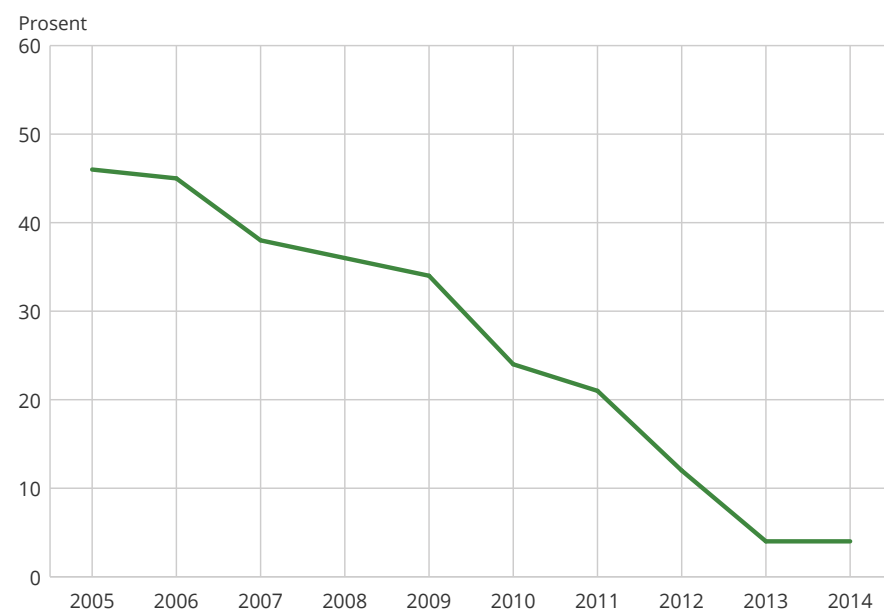
Irakiske innvandrerkvinner gifter seg sjelden med en norsk mann. De siste fem årene har dette bare intruffet 41 ganger, i 7 prosent av ekteskap

Tabell 3. Personer fra Irak med flyktningbakgrunn bosatt 2005–2010, etter første bostedsfylke og bostedsfylke etter fem år

	Første bosted	Bosted etter fem år	Netto innflytting	Vekst i prosent av bosatte
	Antall	Antall	Antall	Prosent
I alt	4 085	3 926	-159	-4
Østfold	304	410	106	35
Oslo	536	660	124	23
Rogaland	167	185	18	11
Vestfold	235	255	20	9
Akershus	391	409	18	5
Buskerud	255	249	-6	-2
Aust-Agder	54	49	-5	-9
Hedmark	118	105	-13	-11
Telemark	188	168	-20	-11
Vest-Agder	189	168	-21	-11
Møre og Romsdal	170	152	-18	-11
Hordaland	411	363	-48	-12
Oppland	191	166	-25	-13
Sør-Trøndelag	211	183	-28	-13
Finnmark	91	70	-21	-23
Sogn og Fjordane	59	36	-23	-39
Troms	159	95	-64	-40
Nord-Trøndelag	113	64	-49	-43
Nordland	243	139	-104	-43

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 6. Prosent som hadde forlatt første bostedskommune per 1. januar 2015 etter bosettingsår

Kilde: Monitor for sekundærflytting blant personer med flyktningbakgrunn, rapporten utgis i 2017, Statistisk sentralbyrå.

som er inngått (se figur 7). Dette kan delvis forklares med at over halvparten av kvinnene innvandrer i en familiesammenheng, og at noen av dem allerede har avtalt giftermål når de kommer til Norge. Kvinnene gifter seg med irakiske menn i 59 prosent av tilfellene. Dette tallet er imidlertid noe lavt fordi andelen menn med uoppgitt landbakgrunn i denne gruppen er forholdsvis stor, hele 15 prosent. Mange av dem har trolig bakgrunn fra irakiske landområder – blant annet kurdiske områder – men de er av forskjellige grunner registrert uten landbakgrunn.

Det samme gjelder for irakiske innvandrer menn som gifter seg: Av kvinner med uoppgitt landbakgrunn – som utgjør hele 20 prosent – er det rimelig å anta at flere kommer fra irakiske landområder. Holder vi oss til oppgitt landbakgrunn, inngår menn fra Irak ekteskap med kvinner fra Irak i drøyt halvparten av tilfellene, mens norske kvinner sjelden står brud, bare i 5 prosent av tilfellene (se figur 8).

Høy arbeidsledighet – gjennomsnittlig utdanningsnivå

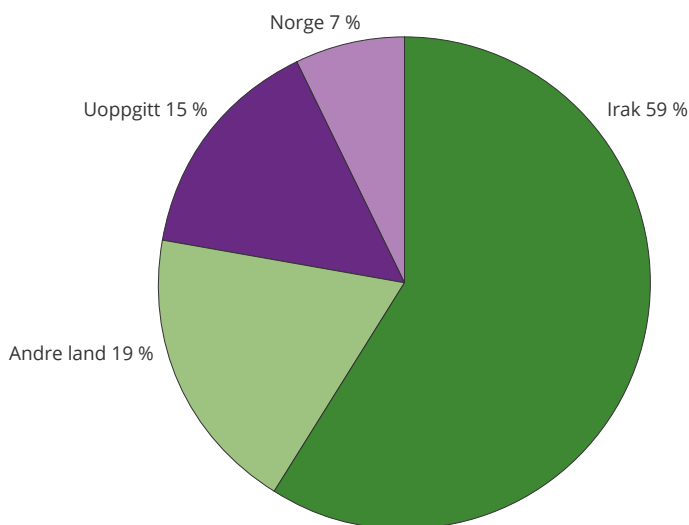
Irakere ser ut til å ha vanskeligheter med å få arbeid på både kort, mellomlang og lang sikt, slik det er vist i figur 9. Arbeidsledigheten er høy blant dem som har vært bosatt i under 4 år, før den øker mye og når sitt høyeste nivå blant dem som har vært bosatt mellom 4 og 6 år. Her er ledighetsnivået høyest av alle sammenlikningsgruppene.

Ledighetsnivået synker mye blant dem som har vært bosatt i 7 år eller mer, og kun bosniere opplever et kraftigere fall. Dermed reduseres mye av forskjellen i ledighet mellom irakere og andre grupper på lang sikt, og vi får en bekreftelse på at integrering tar tid.

Grunnen til at ledigheten er lav blant dem som har bodd i Norge under 4 år, er at de fleste deltar i Introduksjonsordningen i løpet av denne perioden. Når noen av disse i ettertid registrerer seg som arbeidssøkere, øker ledighetstallet, før det reduseres etter hvert som botiden øker. Les mer om Flyktninger på arbeidsmarkedet i artikkelen til Helge Næsheim i denne utgaven av Samfunnspeilet.

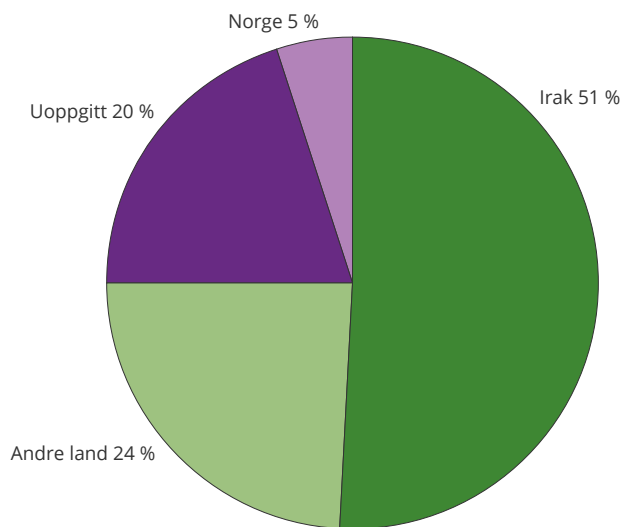
Irakiske flyktninger har et utdanningsnivå som er på samme nivå som gjennomsnittet for alle med flyktningbakgrunn i Norge, for nærmere omtale, se artikkelen til Hanne Kure Bjugstad og Anne Marie Rustad Holseter i dette

Figur 7. Ekteskapsinngåelser i Norge blant kvinner fra Irak, etter mannens landbakgrunn. 2010-2015

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 8. Ekteskapsinngåelser i Norge blant menn fra Irak, etter kvinnens landbakgrunn. 2010-2015

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Begreper

Innvandrere

Innvandrere: personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre.

Norskfødte med innvandrerforeldre: født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, har fire utenlandsfødte besteforeldre. Samlet blir disse to gruppene ofte omtalt som personer med innvandrerbakgrunn.

Flyktninger og familieinnvandrede til disse

Flyktning: en person som har fått oppholdstillatelse etter søknad om beskyttelse (asyl). Brukes om dem som har fått tillatelse på humanitært grunnlag, beskyttelse, kollektiv beskyttelse, eller som overføringsflyktning.

Opphold på humanitært grunnlag gis til personer som har behov for beskyttelse eller er i en sårbar posisjon.

Overføringsflyktning: en person som befinner seg utenfor hjemlandet, og overføres til et tredje land etter et organisert vedtak, vanligvis i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger.

Kollektiv beskyttelse omfatter krigsflyktninger med familier (i Norge hovedsakelig fra Bosnia-Hercegovina).

Primærflyktning: en person med innvilget asyl eller opphold på humanitært grunnlag, overføringsflyktning, eller som tilhører en gruppe med kollektiv beskyttelse.

Sekundærflyktning/familieinnvandrer: en person som har et familiemedlem (referanseperson) i mottakslandet og får derfor innvilget oppholdstillatelse. Omfatter gjenforening, utvidelse/etablering, medfølging (kommer sammen med en annen familieinnvandrer), tilknytning og uspesifiserte familiegrunner.

Personer med flyktningbakgrunn: flyktninger og familieinnvandrede til disse (primærflyktninger og sekundærflyktninger samlet).

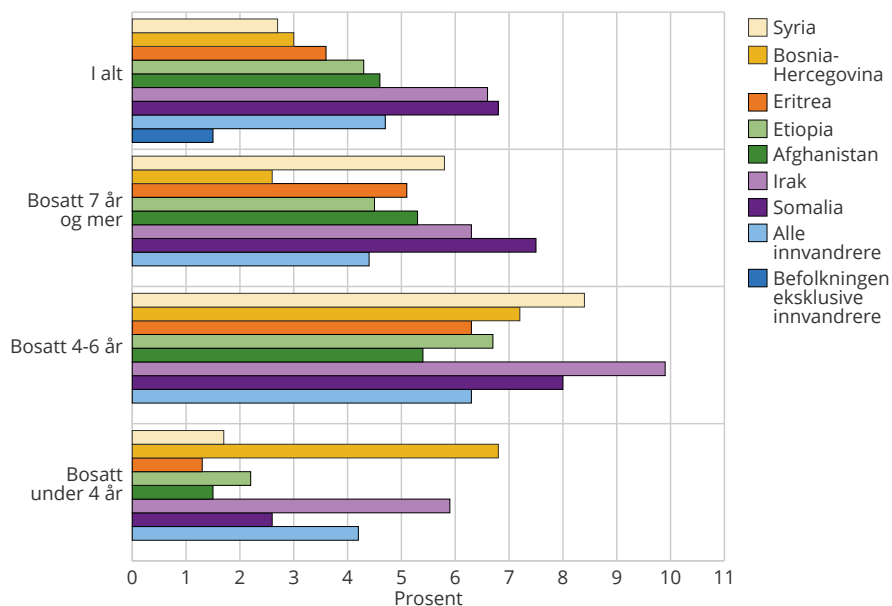
Ikke inkludert: Asylsøkere som venter på en avgjørelse om beskyttelse (asyl) og opphold i landet, er ikke inkludert blant personer med flyktningbakgrunn.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

nummeret av Samfunnsspeilet. Dette nivået er langt lavere enn blant den øvrige befolkningen.

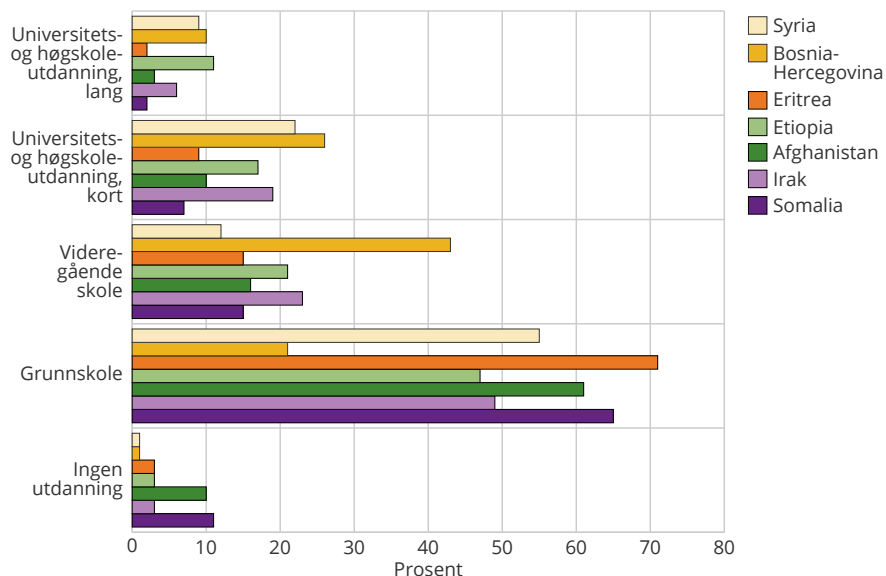
Sammenlikner vi innvandrere med hovedsakelig flyktningbakgrunn, ser vi i figur 10 at personer fra Irak har et høyere utdanningsnivå enn dem fra Afghanistan, Eritrea og Somalia, men også et lavere nivå enn personer fra Syria, Bosnia og Etiopia. Til tross for dette er det bare somaliere som har høyere arbeidsledighet enn irakere. Dette kan tyde på at irakisk utdanning er mindre etterspurt, eller at det er andre forhold som hindrer irakere fra å delta i arbeidslivet.

Figur 9. Arbeidsledighet blant innvandrere i prosent av bosatte i alderen 15-74 år, etter landbakgrunn og botid. 2. kvartal 2016

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 10. Innvandrere 16 år og over etter utdanningsnivå¹ og landbakgrunn. 2015. Imputerte tall

¹ I motsetning til i artikkelen «Flyktninger og deres utdanningsbakgrunn - Med utdanning i bagasjen» er det her brukt en beregningsmetode hvor personer med uoppgitt utdanningsnivå har blitt tildelt sitt mest sannsynlige utdanningsnivå. Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Litteraturliste:

Archer, E. K. (2011, 10. mai). *Mufere har fått opphold*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/kultur/mufere-har-fatt-opp-hold-1.7627507>

Bjugstad, H. K. & Holseter, A. M. (2016). *Flyktninger og utdanningsbakgrunn: Med utdanning i bagasjen: Samfunnsspeilet*. (Nr 4). Hentet fra: <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/med-utdanning-i-bagasjen>

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2009, 18. mars). *MUFere skal få sin sak vurdert på nytt*. (Pressemelding nr. 34/2009). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/mufere-skal-fa-sin-sak-vurdert-pa-nytt/id549871/>

Kommunal- og regionaldepartementet (2005, 15. mars). *Lang tid i Norge ikke nok til å få oppholdstillatelse for irakere*. (Pressemelding nr. 33/2005). Hentet fra: https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lang_tid_i_norge_ikke_nok_til_a/id258137/

NOAS (u.å.). *Bakgrunnsartikkel om MUF-saken*. Hentet 5. desember 2016 fra: <http://www.noas.no/bakgrunnsartikkel-om-muf-saken/>

OECD (2016). *International migration database, OECD International Migration Statistics (database)*. Hentet 6. desember 2016 fra: http://stats.oecd.org/BrandedView.aspx?oecd_bv_id=mig-data-en&doi=data-00342-en

UDI (2015). *Beboere i asylmottak etter statsborgerskap og måned (2015)*. Hentet fra: <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/mottaksbefolkning-antall-beboere-etter-statsborgerskap-og-maned-2015/>

UDI (2016). *Beboere i asylmottak etter statsborgerskap og måned (2016)*. Hentet fra: <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/beboere-i-asylmottak-etter-statsborgerskap-og-maned-2016/>

Justis og beredskapsdepartementet (2016). *Høring – endringer i utlendingslovgivningen (innstramninger II)*. Høringssvar fra Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing--endringer-i-utlendingslovgivningen-innstramninger-ii/id2469054/?uid=eb507e01-ad9b-4493-a430-0159fefce416>

Sølhusvik, L. & Skille, Ø. B. (2009, 11. mars). *Politikerne har sviktet MUF-erne*. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/--politikere-har-sviktet-muf-erne-1.6518780>